

HISTÒRIA

L'inventari de béns del doctor Jacint Garí, prevere i rector de la vila de Maçanet de Cabrenys (1738)

Per Pere Roura i Sabà^(*), Pep Vila Medinyà^(**)

Resum

Estudiem i transcrivim l'inventari de béns de Jacint Garí (1723-1738), natural de Vic, que durant els anys indicats fou rector de Maçanet de Cabrenys. Es tracta d'un document del tot interessant, des d'un punt de vista cultural, perquè aquest rector posseïa una notable biblioteca de llibres de teologia i de predicació, principalment d'autors que s'estudiaven als seminaris regits pels jesuïtes.

Paraules clau

Jacint Garí, Maçanet de Cabrenys, segle XVIII, llibres de predicació i de teologia

Abstract

We study and transcribe the post-mortem inventory of Jacint Garí, born in Vic, who was the pastor of Maçanet de Cabrenys between 1723 and 1738. A very interesting document from a cultural perspective, because of the notable library of theology and preaching books the pastor owned, mostly by authors studied at Jesuit seminaries.

Keywords

Jacint Garí, Maçanet de Cabrenys, eighteenth century, preaching and theology books

Recepció: 14/02/2013 • Acceptació: 26/06/2013.

* Historiador.

** Filòleg.

DOI: 10.2436/20.8010.01.136

AIEE, Figueres, 44 (2013), pàg. 391-420

L'ESGLÉSIA PARROQUIAL

L'església parroquial de Sant Martí de Maçanet es correspon amb una advocació molt antiga que va tenir una important difusió amb el domini carolingi. Però la primera notícia de l'església la trobem l'any 1017, "*in valle qua dicitur Mazaneto ecclesiam sancti Martini*".

La parròquia va ser regida antigament per dos domers, que eren aquells clergues que exercien un càrrec eclesiàstic d'una parròquia per setmanes, i especialment cada un dels beneficiats que s'alternaven en els oficis divins i en l'administració dels sagraments. Però d'ençà el 1490, s'uneixen les dues domes i llavors la parròquia serà regida per un sol rector amb l'ajuda d'un vicari.

També a Maçanet hi vivia, a més dels clergues beneficiats, el rector dels Horts que comprenia les capelles repartides entre els termes de Maçanet i Albanyà (Els Horts; Carbonills, el Fau; Oliveda; Fontfreda, i els Vilars). Precisament un rector d'aquesta parròquia va rebre el testament i encàrrec d'inventari, i per això figura en els llibres dels Horts, que es custodiaven a Maçanet. Aquest era Francesc Visern, natural de Sant Llorenç de la Muga, que va ser rector dels Horts del 1733 fins a la seva mort, el 1759.

El rector dels Horts deia missa tots els dies festius als Horts i als Vilars i l'ajudant, que era un vicari, alternava els festius entre Oliveda, Fontfreda i Tapis. Així durà fins l'any 1928, quan el bisbe Josep Vila Martínez suprimeix la parròquia dels Horts i llavors Fontfreda i els Vilars passen a Maçanet i els Horts, el Fau i Carbonills, a Albanyà. Oliveda ja feia temps que depenia de Maçanet de Cabrenys.

La rectoria de Maçanet es trobava antigament dintre de la Cellera, molt a prop de l'església, adossada a la portella que menava al cementiri, fins a les darreries del segle XVII, que s'escollí una altra casa fora muralla amb un hort contigu i que va donar nom al carrer de la Rectoria. L'any 1777, es va renovar l'edifici, com ho assenyala la inscripció de l'escut que hi ha al portal adovellat. Aquest conté un bonet de capellà i les lletres "Vinyes Rr", que fan referència al

La rectoria al segle XVIII, va donar nom al carrer, que antigament s'anomenava, camí dels horts de l'Estanyol.

rector d'aleshores Josep Vinyes i Pararols. El rector, Jacint Garí, era natural de Vic, tenia almenys dos germans i va prendre possessió de la rectoria de Maçanet per òbit de Sebastià Roger, el 17 d'octubre de 1723. Féu testament el 1738, en el qual deixà 100 lliures per fer el retaule de Sant Francesc Xavier. Aquest altar, fundat pel clergue maçanetenc Bernat Ferrer el 1720, estava situat al costat de la sagristia de l'església parroquial; i com ara llegirem, Jacint Garí també disposà en el seu testament que el valor de la venda dels seus béns mobles, servissin per a la compra d'objectes i ornaments per a l'església de Sant Martí de Maçanet. Feia temps que patia una malaltia greu i va morir aquest mateix any 1738 i seguint les seves darreres voluntats fou dipositat davant l'altar de Sant Francesc Xavier. El rector dels Horts Francesc Visern va ser el que li va prendre declaració de testament i el que va organitzar la subhasta, sembla que era una mica lletrat.

EL TESTAMENT DE JACINT GARÍ

La lectura del testament ens aclareix alguns dubtes sobre la biografia i la personalitat del doctor Jacint Garí. A grans trets, en primer lloc indica que fa marmessors el doctor Pere Lagrifa, beneficiat de la Seu de Girona; Agustí

*Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos, volum 44 (2013)
L'inventari de béns del doctor Jacint Garí,
prevere i rector de la vila de Maçanet de Cabrenys (1738)*

Mas, prevere i rector de Darnius; Francesc Visern, rector dels Horts; un germà seu Narcís Garí, que vivia a Barcelona on feia de fuster; Francesc Vinyas, pagès de Maçanet de Cabrenys. Un parent seu, que exercia de sastre a Barcelona, es deia Ignasi Garí. Aquest rector demana ser enterrat a l'església parroquial davant de la capella de Sant Francesc Xavier. Deixa instruccions i diners perquè es facin dir unes misses en honor seu, altres cent a l'església del Carme de Vic on els seus pares són enterrats. També deixa cent lliures per fer un retaule a Sant Francesc Xavier a l'església parroquial. En cas que el retaule fos executat abans que Garí morís, els diners havien d'anar per dorarlo o bé per fer-hi adornaments. A Maria Clavell, la minyona o majordona que l'ha servit durant la malaltia, li atorga 50 lliures per les penalitats sofertes. Amb els diners provinents de l'encant exigeix la compra de "sis candeleros grans de plata, una sacra, un lavabo y un evangeli de sant Joan tot de plata per lo altar major de la iglésia de sant Martí de la vila de Maçanet de Cabrenys". Al seu germà Narcís, li deixa dues-centes lliures del llegat que li corresponia per la venda d'una casa que havia estat de la seva mare, els béns que com hereu li pertocaven de Magdalena Masgrau i Garí germana seva, muller que fou de Joan Francesch Masgrau, paraire de Vic. Alguns dels testimonis cridats en el moment de redactar aquest testament són els que més endavant compraran els béns i els llibres de Jacint Garí posats a l'encant.

Llibre de testaments de la parròquia de sant Cristòfol dels Horts 1700-1738, folis 69, 70 i 71.

In Dei Nomine Amen

Jo doctor Jacinto Garí, prevere, detingut en lo llit de malaltia corporal de la qual temo morir, estant emperò per la gràcia de Déu, sà d'enteniment, ferma loqüela⁽¹⁾ y sana memòria fas y ordeno lo present meu testament eo última y derrera voluntat mia, en y ab lo qual elegesch en manumissors y de est meu testament executors en primer lloc al Doctor Pere Lagrifa, prevere beneficiat a la Seu de Gerona, al reverent Agustí Mas prevere i rector de Darnius. Al reverent Francisco Visern, prevere y rector dels Horts, a Narcís Garí germà meu a Barcelona y a Francisco Vinyas, pagès de Maçanet de Cabrenys.

Als quals tots junts, eo a la major part de ells dono y conferesch ple poder per cumplir y executar tot lo que per mi baix trobaran escrit y ordenat, donant-los tal y tant poder y tanta potestat, quanta de dret, consuetut y altrement o semblants manumissors se acostuma donar y concedir.

1. Exercici de la falcutat de parlar.

Primerament y antes de todas cosas encomano la mia ànima a l'Altíssim Creador per aquella del no-res ha creada a imatge y semblança seva, pregant-li la aporte al descans de Paradís. Elegesch la sepultura del meu cos fahedora en la Iglésia de Sant Martí de Massanet de Cabrenys y devant de la capella de Sant Francesc Xavier si esdevindrà morir en dita vila de Massanet, y si esdevinc morir en altre parròquia elegesch ma sepultura en aquella on esdevindrè morir. Volent que en dita iglésia me sien celebrats los oficis de enterro y honras ab assistència de divuit sacerdots qui tots dégan celebrar missa per ànima mia y de qui estiga jo tingut y obligat. I ditas funeràrias sían ab oficis dobles assenyaland per charitat de quiscun sacerdot un real de vuyt.

Ítem vull i man que tots mos deutes sían pagats y satisfets sens figura ni strèpit⁽²⁾ de judici, atesa emperò y coneguda la veritat del fet y a coneguda de mos manumissors.

Vull i man que en dita iglésia de Sant Martí de Massanet de Cabrenys sem sia celebrada una novena de missas baixas per repòs de la mia ànima y de qui jo estiga tingut y obligat ab oferta de quiscuna de ellas de pa, vi y llum pagant de mos béns la charitat acostumada.

Ítem, vull i man que sem sían celebradas per repàs de la mia ànima y de qui jo estave jo tingut y obligat lo número de tres-centas missa baixas ço és cent en dita iglésia de Sant Martí de Massanet de Cabrenys, cent en la iglésia de Nostre Senyora del Carme de la ciutat de Vich, ahont estan sepultats mos pares y las restants cent als llocs, iglésias y per los sacerdots a mos manumissors ben vistas de charitat de sis sous barcelonesos quiscuna dexant per ço de mos béns lo que importa dit numero de tres-centas missas baixas.

Ítem vull y man se'm sían fundadas per ànima mia y repòs de aquellas ànimas que jo som tingut y obligat y, en la yglésia de Sant Martí de Massanet de Cabrenys, lo número de sis aniversaris cantats ab assistència de un sol sacerdot en lo chor, en lo die me esdevindrè morir⁽³⁾ perpètuament, si impedit no serà; y si és impedit que se celebra, luego que puga, y los restants sinch en los días que a mos manumissors ben vistos. Per los quals eo per quiscun de ells, assenyalo la charitat de deu reals de plata que són una lliura, deu sous barcelonesos. I per ço de mos béns se hàjan de esmerçar la quantitat de cent-noranta lliuras moneda barcelonesa en lloc tuto⁽⁴⁾ y segur, tenint-la després per dot de dita

2. Breument i sumària sense les formalitats del dret.

3. Entenem "morir-me".

4. El DCVB, documenta "tutament", amb seguretat, sense perill.

fundació de dits sis aniversaris y en cas de lluhició se dégan depositar en la theca dels comuns dipòsits de la theca⁵⁾ de la Seu de Gerona y de allí no se le puga traure sinó per nou esmerç y ab decret del molt il·lustre vicari general y oficial oficial del Il·lustríssim senyor Bisbe de Gerona.

Ítem deixo y lego de mos béns la quantitat de cent lliuras moneda barcelonesa per ajuda del cost per fer un retaule en la capella de Sant Francisco Xavier en la Iglésia de Sant Martí de Massanet de Cabrenys, si lo dia de ma fi no serà fet. Y si fos fet servèixan ditas cent lliuras per dorar dit rataula y si serà dorat servexan per adornos de dita capella, retaula o altrement a coneguda de mos manumissors.

Ítem deixo y lego a Narcís Garí, mon germà, fuster de Barcelona, la quantitat de cent-sinquanta lliuras moneda barcelonesa pagadoras una vegada tant solament ab exprés pacte y condició que se donia per satisfet de tots los drets, veus y accions de legítima que forçan[t] podria preténdrer en lo preu de la casa he venuda en la ciutat de Vich que fou de Maria Garí, ma mare, en preu de quatre-centas setanta-sinch lliuras, havent-ne resultat solament tres-centas setanta-sinch per fer dita casa, un censal de preu cent lliuras al capbreu de la Seu de Vich. Com més llargament consta ab acte rebut en poder de don Bonaventura Sans, notari de la vila de Figueres, al 13 de setembre de 1738. Altrament dit llegat sie nul·lo y ningun valor.

Ítem deixo a dit Narcís Garí, mon germà, tots los drets, veus y accions que me pertànyan y pugan pertànyer com ha hereu que so cridat en lo últim testament de Magdalena Masgrau y Garí ma germana, muller que fou de Joan Francesch Masgrau paraire de Vich, lo qual testament fou fet y firmat en dita ciutat de Vich en poder de [en blanc]⁶⁾. Y si dit Narcís Garí, mon germà, no cobrà la quantitat que importarà la restitució de dot que aportà ma germana a dit Masgrau, deixo y lego dits drets, veus y accions a Ignaci Garí, sastre de Barcelona a sas liberas voluntats. Y en cas que ni un ni altre durant llur vida no cobren los dits drets, vàjan aquells al hereu per mi baix instituït.

Ítem per quant ja antes de aquest y present testament tinch donat a Ignaci Garí, mon germà, la suma de vint-y-sinch doblas, valent cent-coranta lliuras barcelonesas. Ara de present, li deixo y lego la quantitat de cinquanta lliuras barcelonesas per tots los drets, veus y accions li pogessen pertànyer per sobra la legítima y altrament en la venda de dita casa venuda per mi en Vich ja dalt mencionada.

5. Caixa de diners de la Seu de Girona. El DCVB enregistra el mot en un document gironí de 1764.

6. Al testament, en blanc.

Ítem en atenció als bons serveis y en satisfacció del gran treball que ha suferit Maria Clavell, criada mia, en la assistència de ma llarga malaltia deixo a dita Maria Clavell sinquanta lliuras barcelonesas per una vegada tant solament y además de lo que se trobarà deurer-li per raó de la soldada que guanya y a sas líberas voluntats.

Ítem dono y lego a l'Il·lustríssim Reverent Bisbe de Gerona, o a seu reverend vicari general o oficial, un morabatí de or o eo son just valor perquè serveca decretar aquest present meu testament y per posar sa auctoritat y decret. En tots emperò demás béns meus, mobles o immobles, noms, veus, drets y accions, ahont se vulla que sían y a mi me pertànyian y púgan pertànyer exceptat los que dalt tinch disposats, hereter meu universal fas a Déu Nostre Senyor y a la mia ànima volent y disposant que de aquell prèngan inventari dits mos manumissors y sien venuts al encant públich o sens ell com millor apareixerà a mos manumissors. Y tot lo que restarà en moneda de plata y or, o altrement, sía aplicat per fabricar sis candeleros grans de plata, una sacra⁽⁷⁾, un lavabo⁽⁸⁾ y un evangeli de sant Joan tot de plata per lo altar major de la iglésia de sant Martí de la vila de Massanet de Cabrenys y si bastarà per més vull que sia tot per adornos del mateix altar a la disposició de mos manumissors. Y en cas no bastàs per lo que tinch dalt disposat, és ma voluntat se fàssan a lo menos dos candeleros grans.

Y finalment a direcció tot de mos manumissors esta és la mia última y derera voluntat, la qual vull que valga per via de testament o codicil o de qualsevol altre spècie de última y derrera voluntat, anul·lant ab lo present meu testament qualsevol altre testament o codicil que jo haja fet en poder de qualsevol altre notari, lo qual vull que sie de ningun valor y solament aquest dono y firmo en presència dels testimonis per boca mia pròpia cridats que són: lo reverent Miquel Daunís, prevere beneficiat, Pau Peixagut, cirurgià de Massanet; Joan Tutau, medicinanter⁽⁹⁾; Pau Blanch, fuster; Damià Lagrifa brasser, tots de Massanet, Jerònim Peixagut, cirurgià de Darnius, y Joan Duran de Darnius. Pres per mi Francisco Visern, prevere y rector dels Horts en aussència de altre notari. Vuy, als 13 de novembre, del any mil set-cents trenta-y-vuit.

7. Cadascuna de les tres posts o quadres que es col·loquen una al mig i dues als extrems de la mesa de l'altar i contenen certes oracions que el sacerdot ha de dir sense mirar el missal (DCVB).
8. Part de la missa que segueix l'ofertori i en la qual el sacerdot es renta les mans.
9. Heus aquí un mot curiós, amb el qual ara designem els anomenats "curanderos", persones que prescriuen o apliquen remeis sense ser metges. Aquest mot és absent en els nostres diccionaris històrics.

L'INVENTARI POSTMORTEM⁽¹⁰⁾

Sabem que la documentació notarial com a font històrica té una presència fonamental en les darreres tendències historiogràfiques, en els estudis socials, en els d'història rural, durant els últims trenta anys. Eventualment ens permeten un tractament estadístic, mètodes de sondeig, conèixer millor aspectes de la vida quotidiana, material i econòmica del país, entendre millor les mentalitats col·lectives, certes pulsions íntimes del desaparegut. Els inventaris presenten també algunes limitacions o dubtes: ocultació de béns, presència d'objectes insuficientment detallats, relació de llibres, quadres, joies mal indexades, etc. Malgrat aquestes limitacions, un inventari d'aquesta mena no deixa de ser la radiografia de la vida quotidiana de la persona i de l'entorn on vivia.

Ara i aquí estudiem, transcrivim i anotem l'inventari de béns, mobles i immobles, com era la rectoria on vivia Jacint Garí (1723-1738), document interessant des del punt de vista cultural i bibliogràfic perquè posseïa una biblioteca escollida, interessant. Garí –que fou rector de Maçanet de Cabrenys, natural de Vic⁽¹¹⁾, doctor en dret– va prendre possessió d'aquesta rectoria el 17 d'octubre de 1723. El 1731, el bisbe li va manar que fes emblanquinar l'església i que es fes la finestra del cor més grossa per captar més llum. El 1738 es va fer el sobreteulat de la nau per treure humitats. Va morir pocs dies després i en l'inventari dels seus béns hi consta una biblioteca⁽¹²⁾ de més de 20 llibres diferents, sense considerar el nombre de volums. Aquest inventari, en forma de plec solt, es troba plegat entre els llibres sacramentals de l'Arxiu Parroquial d'Els Horts⁽¹³⁾. La documentació recollida, existent a l'Arxiu Diocesà de Girona, tampoc no dóna massa pistes sobre aquest servidor de l'Església que vivia, entre muntanyes, en aquell racó de món:

10. Vegeu el treball de Xavier LENCINA PÉREZ, "Espais i objectes quotidians. Els inventaris post mortem catalans en el context europeu", IV Congrés d'Història Moderna de Catalunya, *Pedralbes*, 18-1, p. 303-310.

11. Vam demanar si tenien antecedents, el full de serveis d'aquest clergue, sense gens d'èxit, a l'Arxiu Episcopal de Vic. No sabem on va servir abans i durant la Guerra de Successió.

12. Sobre la circulació del llibre, les preferències i els hàbits de lectura a Catalunya i en especial a Girona, llegiu: Javier ANTÓN PELAYO, *Alfabetitzación y lectura en la ciudad de Girona (1747-1807)*, Bellaterra, UAB, 1998. Entre 1747 i 1776, de 80 inventaris eclesiàstics analitzats, 68, és a dir un 85%, tenien llibres. Vegeu també Javier ANTÓN PELAYO i Montse JIMÉNEZ SUREDA, "La lectura efectiva en la Gerona del siglo XVIII", *Historia Social*, 14, (1992), p. 111-119.

13. Josep Maria MARQUÈS, *Arxiu Diocesà de Girona. Guia-Inventari*. Diputació de Girona- Bisbat de Girona, 1998, p. 150. [Arxiu parroquial: Els Horts]. 1707-1750, testaments; 1676-1866, matrimonis; 1672-1753, defuncions.

Portal de la rectoria.

– Jaume Olsina, canonge de Santa Anna de Barcelona, fa procura a Jacint Garí, prevere, 1719.

– J. G., prevere, fa procura a Josep Reixach, beneficiat de la seu de Vic, 1720.

– J.G. pren possessió de la rectoria de Maçanet de Cabrenys, vacant per òbit de Sebastià Roger, el 17 octubre 1723.

– J. G, rector de Maçanet de Cabrenys, i els regidors del lloc, presenten Joan Lagrifa, clergue, per al benefici de la Consolació de la seva parroquial, vacant per òbit de Josep Cortada, 1724.

– Francesc Balaguer pren possessió de la rectoria de Maçanet de Cabrenys, vacant per òbit de J. G., 4 març 1739.

La cultura escrita dels clergues catalans⁽¹⁴⁾ entre els segles XVII i XVIII, la possessió de llibres de les classes socials més variades, mereix la nostra

14. Sobre la cultura del clergat llegiu a Javier BURGOS “Los libros privados del clero. La cultura del clero barcelonés en el siglo XVIII”, *Manuscrits* 14 (1996), p. 243 i següents. En aquest treball Burgos assenyala com entre 1680 i 1750 es van produir en l'Europa catòlica molts esdeveniments socials i polítics que van modificar els hàbits i els perfils socials del clergat. Entre aquests punts, Burgos destaca l'enfortiment dels seminaris, l'obertura de nous, la promoció de la lectura, la creació de biblioteques episcopals i parroquials, l'organització de conferències eclesiàstiques o morals periòdicament que no deixaven de ser un instrument per augmentar els coneixements de certs autors de llibres de teologia moral. També els bisbes recomanaven i imposaven certes lectures per tal de controlar el clergat.

atenció⁽¹⁵⁾. En el cas del clergat, a més de valorar l'ús de la nostra llengua en el terreny de la pastoral, de la catequesi, cal estudiar encara aspectes de la seva formació, les lectures que feien preferentment en català, castellà i llatí. Les seves biblioteques també ens proporcionen informació molt variada sobre gustos, lectures obligades en funció de la professió del propietari. També ens permeten conèixer la difusió dels llibres entre els lectors, les edicions i les publicacions. El repertori més important d'obres editat a Catalunya durant els segles XVII i XVIII era el religiós, entre els quals destaquen els sermonaris, els catecismes, els tractats d'espiritualitat, els llibres de pietat, etc.

Al costat de la figura emblemàtica de Baldiri Reixach (1703-1781), recordem les de Josep Ullastre, Francesc Ifern, Josep Plens, Josep Llord, Josep Formiguera, Pere Salses i Trilles, Josep Hivern, etc. Pel que fa a l'inventari dels llibres de Jacint Garí, hem procurat anotar els autors i els volums, encara que les edicions ressenyades potser ho són per aproximació. Alguns títols ressenyats pel responsable de l'inventari són molt genèrics, mal apuntats i donen poques pistes. Alguns dels llibres catalans esmentats són el reducte més sòlid de la llengua catalana. L'anàlisi lingüística dels llibres inventariats permet observar un predomini dels llibres escrits en llengua castellana. La llengua d'expressió erudita era aquesta. Fa la impressió que no hi havia cap barrera idiomàtica que impedís l'accés normal a la cultura castellana i la llatina.

En el cas dels llibres i manuals homeliètics, hagiogràfics, Garí tenia, a la seva biblioteca, obres de Cassany, Madrigal, Relles, Señeri, Trullench. El llibre de Josep Plens, doctor en Teologia i rector de Mollerusa, *Catecisme pastoral...* va tenir tres reedicions al llarg del segle XVIII. També hi figura un tractat de preparació per a la mort: *Industrias para ben morir*. Desconeixem quina relació podia tenir Jacint Garí amb la Companyia de Jesús⁽¹⁶⁾, que va exercir un gran

15. Vegeu per exemple: Narcís FIGUERAS CAPDEVILA, Josep MARIA T GRAU, Roser PUIG TARRECH, "La possessió de llibres a través dels inventaris "post-mortem". Un mostreig (s. XVIII)", *AIEG*, vol. XXXIV, 1994, p. 129-160. Majordona Genaro Lamarca Langa, *La cultura del libro en la época de la Ilustración, Valencia 1740-1808*, València, Edicions Alfons el Magnànim, 1994. Enric MOUREU-REY, "La llibreria al segle XVIII", *BRABL*, vol. XXVII, 1977-1978, p. 199-211. Enric MOREU-REY, "Sociologia del llibre a Barcelona al segle XVIII", *Estudis històrics i documents dels Arxius de Protocols*, vol. VIII, Barcelona, 1980, p. 275-303. Moreu-Rey constata en aquests estudis que en les biblioteques dels eclesiàstics, sense excepció, hi predominen els llibres adquirits per necessitats professionals, que anomena "llibres-eina". Magda MIRABET I CUCALA, "Reflexions entorn d'una biblioteca privada", *Actes del Segon Congrés d'Història Moderna de Catalunya. Catalunya a l'Època de Carles III*, "Pedralbes" 8-II, 1988, pags. 361-370.

16. Javier ANTÓN a *Alfabetización y lectura en la ciudad de Girona (1747-1807)*, Bellaterra, UAB, 1998, assenyalava a la p. 371, com "entre los manuales de predicador del siglo XVIII, descollaban las obras de los grandes espiritualistas de la Compañía de finales del siglo XVI y principios del siglo XVII", entre els quals hi ha autors llegits per Jacint Garí. I afegeix: "Queda claro, por tanto, que el panorama religioso gerundense de la segunda mitad del Setecientos estaba monopolizado por las enseñanzas de los jesuitas y que, al menos, su literatura se conservó incluso después de la expulsión en 1767" (p. 373).

paper durant la Contrareforma, que gairebé monopolitzava l'ensenyament de la llatinitat, les gramàtiques, però entre els volums d'aquesta biblioteca n'hi ha molts d'autors jesuítics: Besenbaum, Sant Francisco Xavier, Martínez de la Parra, Nieremberg, Relles, Señeri, Suares, etc. Fa la impressió que era un devot de san Francisco Javier. Destaquem també un volum d'Isabel de Rocabertí (1551-1624), coneguda també com Hipòlita de Jesús, religiosa mística dominicana, catalana que sempre va escriure en castellà. En 1687 la Inquisició va prohibir les seves obres. Com a clergue que viu entre els segles XVII i XVIII, la seva biblioteca mostra els gustos d'un home del barroc, que tenia una biblioteca per preparar els sermons, per formar-se. A Jacint Garí no li coneixem cap sermonari, cap obra impresa, ni escrit.

Molts d'aquests llibres aquí ressenyats són un indicatiu del procés de castellanització que sofreix la nostra cultura des del segle XVI al XVIII. Garí sembla també aficionat a la literatura clàssica. Tenia a la biblioteca un volum de Ciceró i els vocabularis de Bravo i de Torras, potser per traduir i entendre millor les peces llatines, una obra de Baltasar Gracián. Un volum sobre el concili de Trento, potser permetia comprendre les disposicions derivades del tridentí. La majoria de volums són una mostra de la religiositat contrareformista. A partir de relacions d'inventaris *postmortem*, extrets del treball de Narcís Figueras i altres *op. cit.*, hem trobat alguns dels llibres que posseïa el doctor Garí, en poder d'altres lectors de les nostres comarques. A cada època hi ha un fons de lectures comunes:

– En l'inventari de Francesc Sala-Maig Soler, pagès de Lloret de Mar, 1794, hi figura el *Vocabulari* de Torras, p. 151.

– Inventari d'Antoni Oms, doctor en medicina de Blanes, 1742, un *Bocabulari de Antoni a tot full y altre de Torras*, tots usats, p. 155.

– Inventari de Josep Munsó, negociant de Blanes, 1771, un altre llibre intítulat *Thesaurus Verborum et Phrasarum* usat, p. 157.

– Inventari d'Antoni Benet Soler, ciutadà honorat de Barcelona de Sant Hilari Sacalm, 1802, ...*Altre thomo: vida de Sant Bernat Calvó*, p. 158.

– Inventari de Joan Jaume Ferran Aiguaviva, prevere de Tossa, 1749, ...*quatre thomos de las obras de Trullench*; una *Font Mística*, un *Gavanto* de rúbriques, p. 159.

– Inventari d'Amador Soler Lleonart, prevere de Lloret de Mar, 1763, quatre tomos del Pare *Senyari*, *Gavanto* en rúbriques, dos tomos de sermons de *Plens*, p. 163.

D'altra banda, d'aquest inventari també destaquem la presència a la rectoria de dos quadres religiosos, sense especificar, unes joies, una gran

quantitat de diners. Garí era un rector de poble ric, ben segur per haver heretat uns béns de la seva mare, una casa: “Primo cent-y-sinch lliuras barceloneses ab moneda de plata, dos-centas siquanta-sinc lliuras barcelonesas ab moneda de plata, amb or: vuitanta dos doblas y mitja, ço és valent quatre pessas de vuit quiscuna; tres-centas sexanta quatre lliuras barceloneses ab altre partit ab or y plata; en un altre paper se han trobat sinquanta pessas de vuit, valent setanta-zinc lliuras barcelonesas”. Jacint Garí era fumador, tenia una tabaquera de plata, i ben segur prostàtic. A l’inventari, hi consta una algàlia, un petit instrument com una sonda, que usava la gent que tenia problemes per orinar. En un moble de noguera hi tenia ganivets i culleres de plata (a la moda), volia dir modernes? A la cuina hi tenia, entre moltes altres coses, una xocolatera. En un dels cellers: porc salat (*tocino*), sagí, fajol; en un segon: mongetes blanques, dotze bótes de vi, etc.

L'ENCANT⁽¹⁷⁾

La segona part de l’inventari és també molt interessant perquè hi figura, *a posteriori*, la taxació dels béns del difunt⁽¹⁸⁾. En els inventaris de l’entorn europeu, sovint es taxen els objectes i béns en la primera relació. Aquí es feia, generalment, quan sortien a la venda. Algun historiador ha remarcat que els preus dels articles en un encant no són de fiar, perquè en tractar-se d’una venda pública els preus no són els que regien en el mercat, són orientatius, rebaixats. Altres vegades es venien objectes que no havien estat inventariats. Gairebé sempre els encants es feien a requeriment dels marmessors per pagar deutes pendents. Aquestes vendes es feien en presència d’un notari i d’uns testimonis escollits pel testador.

17. Vegeu com funcionaven “las almonedas públicas”, un sistema de venda molt corrent durant l’Antic Règim per tal de satisfer les darreres voluntats del difunt, pel qual s’havia de demanar permís a les autoritats, dins Javier ANTÓN PELAYO, *Alfabetización y lectura en la ciudad de Girona (1747-1807)*, p. 343 i següents. Per motius econòmics i socials la majoria de les llars tenien objectes usats. «Encant» ve del llatí *in quantum*, fórmula utilitzada per interrogar-se sobre els preus de qualsevol gènere de consum. Aquesta iniciativa –que durava uns quants dies, inspeccionada pels marmessors, anunciada per un corredor– es feia en jornades de matí i de tarda. Pel que fa a la compra de llibres, la majoria es destinaven a la lectura. Així es trencava una mena de monopoli generacional i els volums adquirits anaven a parar a diversos estrats socials.

18. Vegeu un estudi sobre els nivells de riquesa observats a partir dels inventaris *post-mortem* catalans a L. CASTAÑEDA, “Ensayo metodológico sobre los inventarios post-mortem en el análisis de los niveles de vida material: el ejemplo de Barcelona entre 1790-1794”, dins *Actes del Primer Congrés d’Història Moderna de Catalunya*, Universitat de Barcelona, 1984, vol. I, p. 757-769. M. SANTIVERI, “Clases sociales y niveles de vida material en la Lleida del siglo XVII (1644-1700)”, dins *Manuscrits*, 3, 1986, p. 129-150.

*Façana i campanar de
l'església de Sant Martí
de Maçanet.*

Aquesta segona relació, com hem dit, ens permet accedir a l'encant, conèixer el preu de les coses, veure com es venia la seva roba personal que ara potser no voldríem posar-nos, ni desinfectada, el parament de la casa i de llar, els llibres, alguns béns presents a la rectoria prou espaiosa, que donava a un hort, amb una cambra per a la majordona o la minyona, dos cellers, la cuina i una cambra per al mossò. També hi ha referència a les eines agrícoles, a la bacina d'afaitar, a un matxo que ben segur li servia per desplaçar-se per les masies veïnes, uns forcs de cebes, etc. En la revenda tot s'aprofita i tot es recicla. L'encant també ens permet conèixer el perfil dels compradors, el seu estatus socials, d'on provenien. Del 23 al 28 de novembre de 1738 es posen a la venda unes quantitats de cereals: sègol, civada, etc., a què tenia dret Jacint Garí.

*Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos, volum 44 (2013)
L'inventari de béns del doctor Jacint Garí,
prevete i rector de la vila de Maçanet de Cabrenys (1738)*

Els rectors i els religiosos dels pobles veïns (el Roure, Sant Llorenç de la Muga) es queden els llibres. Gent de Figueres, de Maçanet, d'Agullana, de Capmany, de Darnius, participen en la compra de béns. Un cirurgià d'aquesta darrere població compra una partida de cànem. Anton Llavall, paborde del Roure, compra prou coses, fins i tot dos jocs de calçotets del difunt. El valor de l'encant puja a 252 lliures, 10 sous, 7 diners, que desconeixem a que es va dedicar. El conjunt de breviaris, els llibres més valorats, són venuts per 8 lliures; els quatre volums de les obres de Trullenç, quatre lliures, deu sous. Els dos quadres religiosos se'ls va quedar una persona benestant, un adroguer de Maçanet.

INVENTARI DEL QUONDAM DOCTOR JACINTO GARÍ, PREBERA Y RECTOR DE LA VILA DE MAÇANET DE CABRENYS

Lo que se ha trobat de béns del dit Doctor Jacinto Garí, y sa casa dita Rectoria és lo següent:⁽¹⁹⁾

Inventarium bonorum omnium que fuerunt reverendi Doctoris Jacintí Garí, quondam Rectoris Santi Martini de Maçanet de Cabrenys receptum penes me Franciscum Visern presbiterum et rectorem Sancti Christophori dels Hors presentis diocesis Gerundensis instantibus reverendis. Doctore Petro Lagrifa presbítero ac beneficiato sedis Gerundae manumissore actore dicti quondam doctoris Jacinti Garí Presbiteri, Augustino Mas presbiterum ac rectore Santae Mariae de Darnius, ac Francisco Viñas, agrícola dictae villae de Massanet manumissoribus dicti, reverendi doctoris Jacinti Garí presbiteri, ideo ad manumissores personaliter constituti in domo Rectoria ubi dictus defunctum habitabat ad vitandum omnem fraudem, et dolum bona dicti defuncti continuarunt in hunc qui sequitur modum.

Primo in cubilo ubi dictus Reverendus doctor Gari diem suum clausit extremum inventae fuerunt res et supellectilia quae sequuntur.

– Primo un llit de peu de gall de mediana grandezza ab tres matalassos un bo i dos usats.

– Una colcha de indianas molt usada.

– Una cota⁽²⁰⁾ de xambra de durante⁽²¹⁾, ordinària.

– Una taula ab un prestatge⁽²²⁾ ab tres calaixos y ninxos per a tenir llibres. Se tròban los llibre següens:

19. Escrit a la guarda de l'inventari.

20. Brusa blanca, castellà: *chambra*.

21. Durantes, en femení i plural era una roba de llana prima i estreta. El DCVB documenta el mot en un document de 1793.

22. Dialectal, prestatge.

[Llibres]

- [1] Primo un joch de Breviaris⁽²³⁾ ab quatre temps en folio quart ja usats.
- [2] Las obras del *Crhistiano Instruido*⁽²⁴⁾ del Padre Señeri distribuit en quatre en folis quart
- [3] Altre tomo del Padre Señeri intitulat el *Cura Instruido*⁽²⁵⁾.
- [4] Las *Obras Morals*⁽²⁶⁾ de Trullench distribuïdas en quatre tomos de tot folio.
- [5] *Lo Chatecisme o Pastoral de las Platicas panegíricas doctrinals*⁽²⁷⁾ compost per lo reverent Josep Plens.
- [6] Un *vocabulari* de Torras⁽²⁸⁾ en quart folio.
- [7] Dos tomos en quart de *Missió quadragesimal*⁽²⁹⁾ compost per Rafel Cassany.
- [8] La *Vida de S[an]t. Barnat Calvo*⁽³⁰⁾ en quart.
- [9] Un breviari vell.
- [10] Un tomo en quart de Ciceró⁽³¹⁾ en romans.

23. *Breviarium romanum*.

24. *El christiano instruido en su ley: Discursos morales y doctrinales* / P. Pablo Señeri de la Compañía de Jesús ... dados a luz en lengua toscana y traducidos en idioma castellano / por Don Juan de Espinola Baeza Echaburu. Corregido y enmendado en esta última impresión y con índice ... Barcelona : Por Jayme Suria ... y a sus costas, 1719.

25. *El Cura instruido. Obra en que se le muestra a qualquier cura nuevo la obligacion que le incumbe y el cuidado que ha de poner en cumplirla* / Dada a luz en lengua Toscana por el ... Pablo Señeri ... y traducida en la castellana por D. Juan de Espinola Baeza Echaburu... Madrid, Juan Garcia Infançon, 1695.

26. Ioannis Aegidii Trullench... *Opus morale sive in decem decalogi, et quinque Eccles., praecepta absolutissima, [et] resolutoria expositio... : in duos tomos distributa...*: tomus primus Valentiae : ex typographia Sylvestri Esparsa... : expensis Claudii Mace, 1640.

27. *Catechisme pastoral de pláticas doctrinals y espirituals per los diumenges del any.....* Barcelona, Joan Piferrer, 1699.

28. *Dictionarium, seu Thesaurus catalano-latinus verborum ac phrasium de Pere Torre*, Barcelona, Joan Piferrer, 1726.

29. *Mission quadragesimal sobre los evangelios de los domingos, lunes, miercoles, jueves y viernes de quaresma*, Barcelona, Juan Jolis 1724.

30. Onofre Relles, *Vida, Virtudes y Milagros de San Bernara Calvó, religioso cisteciense... / por el P. Onofre Relles... de la Compania de Jesus...* Barcelona, Rafael Figueró, 1689.

31. Hi ha moltes obres editades de M. T. Ciceró. Vegem-ne una: *Los diez y seys libros de las epistolas o cartas de Marco Tulio Cicerón vulgarmente llamados familiares / traduzidas de lengua latina en castellana por... Pedro Simon Abril... ; con vna cronologia de veynte y vn consulados y las cosas mas graues que en ellos sucedieron...* Barcelona, Sebastià de Cormellas, 1615. Aquestes obres de Ciceró, el clàssic per excel·lència del segle XVIII espanyol, es feien servir de manuals a les escoles de retòrica i de llatinitat d'arreu de Catalunya.

Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos, volum 44 (2013)

L'inventari de béns del doctor Jacint Garí,
prevete i rector de la vila de Maçanet de Cabrenys (1738)

- [11] Un tomo en quart intitulat *Busembaum*⁽³²⁾.
- [12] Un llibre de folio intitulat *Tractat de clausulas disputadas en los tribunals*, son autor lo Doctor Martha⁽³³⁾.
- [13] Altre tomo intitulat *Humiliario Evangelico*⁽³⁴⁾ en quart, son autor fray Juan Baptista Madrigal.
- [14] Un tomo en quart intitulat lo *Compendi*⁽³⁵⁾ de Barcia.
- [15] Un tomo del Pare Miremberch⁽³⁶⁾ intitulat *Temporal y Etern*.
- [16] Altre tomo en quart dit *Epítome*⁽³⁷⁾ de Suares.
- [17] Lo tomo segons *tractat Espirituals*⁽³⁸⁾ de Sor Hippòlita de Rocabertí.
- [18] Un Thezor de frases llatinas, son autor Barthomeu Bravo⁽³⁹⁾.
- [20] Un tomo de Francisco Amaya en quart: *Observacions de dret*⁽⁴⁰⁾.

32. *Medula de la teologia moral : que ... explica y resuelue sus materias y casos / escriuiola en idioma latino el padre Hermano Busembaum, de la Compañia de Iesus ... ; reducela al español y añade un tratado de la bula de la Santa Cruzada el doctor Vicente Antonio Ibañez de Aoyz ... dula de la teologia moral : que ... explica y resuelue sus materias y casos / escriuiola en idioma latino el padre Hermano Busembaum, de la Compañia de Iesus ... ; reducela al español y añade un tratado de la bula de la Santa Cruzada el doctor Vicente Antonio Ibañez de Aoyz ...* En Madrid : por los herederos de Pablo del Val: a costa de Lorenço de Ibarra ..., 1666. Segons J. Anton Pelayo, *op. cit.*, "el famoso compendio del jesuita alemán...punta de lanza de los envites antijesuiticos en Francia y en España. Fue un manual de uso general en los seminarios de los jesuitas", p. 373.
33. Albert, Philippe, imp. *Tractatus de iurisdictione per et inter iudicem ecclesiasticum et secularem exercenda : in omni foro et principum consistoriis versantibus maximè necessarius / doctoris Martae ...* [Jaume Antoni Marta, 1559-1623], Coloniae Allobrogum : apud Philippum Albertum, 1620.
34. *Homiliario evangelico en que se tratan diversas materias espirituales y lugares notables de Escritura, en grande beneficio de las almas y reformation de costumbres deprauadas... / compuesto por fray Juan Bautista de Madrigal... de los Menores de la Obseruancia Regular.* Madrid, Luís Sanchez, 1602.
35. *Compendio de los cinco tomos del despertador Christiano / su autor Don Ioseph de Barzia y Zambrana ...* Impresso en Barcelona : por Ioseph Llopis : vendese en su casa, de Rafael Figueró y Vicente Suria ..., 1687.
36. Error de còpia en el nom de l'autor. Es tracta de Juan Eusebio Nieremberg (1595-1658), *De la diferencia entre lo temporal y eterno y crisol de desengaños, con la memoria de la eternidad, postrimerias humanas y principales misterios diuinos / por el Padre Iuan Eusebio Nieremberg, de la Compañia de Iesus,* En Barcelona : en la emprenta administrada por Sebastian de Cormellas... y a su costa, 1643
37. *Epithome Dilucida, Breuis et Resoluta Disputationum Theologicarum / R. P. D. Francisci Suarez è Societate Iesu ... ; Contracta, Digestaque Alphabetico Ordine per Emmanuelem Laurentium Suarez ...* (1548-1617), Valentiae: Ex Typographia Ioannis Chrysostomi Garriz : Sumptibus Hieronymus de Courbes et Claudi Macè, 1627.
38. *Tomo Primero de los Tratados Espirituales / de Sor Hypolita de Iesus de Rocaberti y Soler Religiosa ... del Orden de S. Domingo ; contiene tres libros ... ; va en primer lugar el Sermon de su vida, y honras que predicó el P. Iayme Puig ... de la Compañia de Iesus ...Rocaberti y Soler, Hipólita de Jesus (O. P.)* (1594-1664, Barcelona, Jayme Matevad, 1643.
39. Es tracta del *Thesaurus verborum ac phrasium llatí-castellà* del jesuita segovià Bartolomé Bravo, que té diverses edicions.
40. *Antiquariensis ... Observationum iuris libri tres ...*, Coloniae, Ph. Gamonetus, 1656.

- [21] *Epítome de los Apostólicos hechos*⁽⁴¹⁾ de Sant Francisco Xavier.
  - [22] Lo tomo de *Rubricas* de Gavanto⁽⁴²⁾, en quart.
  - [23] Un tomo de *Luz de Verdades Cathólicas*⁽⁴³⁾.
  - [24] Altre tomo dit *Industrias para ben morir*⁽⁴⁴⁾, en octau.
  - [25] Lo resumen de las *Rúbricas*⁽⁴⁵⁾ de Gavanto.
  - [26] Un *Concili de Trento*⁽⁴⁶⁾.
  - [27] Un tomo anomenat los *Milagros*⁽⁴⁷⁾ de St. Francisco Xavier.
  - [28] El *Discreto* de Lorenzo Gracián⁽⁴⁸⁾, en octau.
- Sis cadiras de tizora de cordubà⁽⁴⁹⁾ usadas.
  - Sis cadiras de palla.
  - Dos mitges taulas que ne forman una molt xica.
  - Dos cuadros de Jesús y Maria ab guarnida de escultura dorada.
  - Una cortina de bayeta vermella partida en dos per tancar la alcoba ab son farbalà.
  - Una cadira poltrona encoxinada.
  - Un guardaroba de noguer bo dins lo qual se ha trobat lo seguent:
- Primo: dotze culleras de plata a la moda.
  - Sis ganivets ab sos mànechs de plata.
  - Una sotacopa de plata.

41. Diego Luis Sanvitores y Alonso de Maluenda (1627-1672), *El Apostol de las Indias y nueuas gentes San Francisco Xavier de la Compañia de Iesus : epitome de sus apostolicos hechos, virtudes, enseñanza y prodigios antiguos y nuevos : contiene lo principal en la Bula de su Canonizaciñ que se pone a la letra, traducida de latin en romance y en las epistolas e instrucciones que escriuio el mismo Santo, lo demas se resume de varios autores... / por el licenciado D. Mathias de Peralta Calderon...*, Pamplona, Gaspar Martínez, 1665.
42. Bartolomé Gavanto, *Thesaurus sacrorum rituum, seu commentaria in rubricas missalis et breuiarii romani, / authore... Barth. Gavanto... Tomus primus*. Lugduni : Ex officina Anissoniana, Joann. Posuel, & Claudii Rigaud..., 1685.
43. *Luz de verdades catolicas y explicacion de la Doctrina Christiana : que siguiendo la costumbre de la Casa professa de la Compañia de Jesus de Mexico ...* ha explicado en su Iglesia el P. Juan Martinez de la Parra ... de la misma Compañia, Barcelona : en la imprenta de Rafael Figueró impressor a los Algodoneros. Véndese en su misma casa, 1705.
44. *Industrias para bien morir / dispuestas por el M. R. P. Julio Cesar Recupito de la Compañia de Jesus; traducidas por el Dotor [sic.] Francisco Iulian gerundense*, Barcelona, Josep Llopis, 1687.
45. Bartolomé Gavanto, *Thesaurus sacrorum rituum, seu commentaria in rubricas missalis et breuiarii romani, / authore... Barth. Gavanto... Tomus primus*. Lugduni : Ex officina Anissoniana, Joann. Posuel, & Claudii Rigaud..., 1685.
46. Podria tractar-se del *Sacrosancti et eocumeneci Concilii Tridentini, sub Paulo III, Julio III & Pio IIII Pont. Max, celebrati*.... Barcelona, Sebastià Cormellas m 1631.
47. Desconeixem l'autoria d'un libre de miracles de san Francisco Javier (1506-1552), sacerdot i missioner jesuïta.
48. Baltasar Gracián, *El Discreto que publica don Vicencio Juan de Lastanosa*, Huesca, Juan Nogués, 1646.
49. Cordovà, de cuiro adobat.

- Una capsa de plata per tenir tabaco.
- Una civellas de plata, una algàlia⁽⁵⁰⁾ de plata.
- Quaranta llansols de primera sort, segona y ínfima.
- Vint estoballas grossas y molt usadas.
- Vint toballons de ginesta⁽⁵¹⁾ molt usats.
- Dos toballons més.
- Toballons de cànam usats y ordinaris : trenta y sinch.
- Vint tobollolas de bri de cànam llizasy usadas.
- Dos mocadós blanchs.
- Dos mocados de ceda un dolent y altre usat.
- Una pessa de cànam nova de tir⁽⁵²⁾ de divuit canas
- Una pessa de lli nova de tir setze canas.
- Onse camisas molt rotas.
- Sinch camisas bonas.
- Altre camisa bona.
- Un caputxó de risso usat.
- Quatre barratinas usadas.
- Vuit calсотets lo més molt usats y dolens.
- Sis parells de mitxas usadas.
- Vint-y-quatre coixineras entre grans y xicas.
- Catorse axugamans usats.
- Tres tucados⁽⁵³⁾.
- Unas mànegas de bayeta negra novas.
- Deu canas de tela de Ruan⁽⁵⁴⁾ nova.
- Una armilla de basí⁽⁵⁵⁾ llís.
- Un barret bo.
- Un justacòs⁽⁵⁶⁾ bo de paño vint y dose.
- Un sobraropa⁽⁵⁷⁾ negra dolenta.
- Una jupa negra usada.
- Una sotana espumillón⁽⁵⁸⁾ dolenta.

50. "Instrument de metall, que s'introdueix en el conducte de l'orina per facilitar-la" (DCVB).

51. "Teixit de fibra de la dita planta, que servia especialment per a fer estovalles" (DCVB).

52. De llargària.

53. "Mocador que es porta enrotllat pel cap". Castellanisme (DCVB).

54. De la ciutat francesa de Roan.

55. "Teixit semblant a piqué del qual feien caputxes d'estiu i gipsons a l'Empordà" (DCVB).

56. "Guardapits de pagès, usats en els segles XVII i XVIII". (DCVB).

57. Castellanisme. "Sobretudo": "*Prenda de vestir ancha, larga y con mangas, que se lleva sobre el traje ordinario*" (Diccionario Casares).

58. Castellanisme. "*Tela muy ligera, semejante al crespón*" (Diccionario Casares).

- Un manteu de bayeta usat
- Una capa de barregà⁽⁵⁹⁾ mediana forrada.
- Un brazé de aram.

Ab moneda se ha trobat:

- Primo cent-y-sinch lliuras barceloneses ab moneda de plata.
- Dos-centas siquanta-sinc lliuras barcelonesas ab moneda de plata.
- Ab or: vuitanta dos doblas y mitja, ço és valent quatre pessas de vuit quiscuna.
- Tres-centas sexanta quatre lliuras barceloneses ab altre partit ab or y plata.
- En altre paper se han trobat sinquanta pessas de vuit, valent setanta -zinc lliuras barcelonesas.
- Tres culleras de plata vellas y dos anells de or empenyat per set lliuras barsceloneses las quals són de Joseph Vilanova sabater.
- Una petita joya guarnida de or dit fil y grana.
- Un anell de or fet a modo de un cor ahont falta la pedra del mitg.
- Altre anell de or ab tres pedras moradas.
- Dos anelletes de or ab sos penjans
- Un petit butó ab una pedra morada.
- Una cinta de ceda usada.

En la sala de dita casa se ha trobat:

- Primo dos mitjas taulas que ne forman una de usada.
- Sis cadiras de palla usadas
- Dos cortinas de bayeta vermella molt usadas.
- En la ayguera un gerro y palangana de piza de València.
- Quatre fruyteras medianas de la mateixa piza.
- Una palangana de la mateixa piza per afaytar.
- Una dotsena y mitja de xícaras⁽⁶⁰⁾.
- Tres brocals quiscun ab sa capsa.
- Algun beyra y altres menudèncias de vidra.
- Zinc basos de vidra cristal·lí.
- Vint corteras y un curtà de seglà⁽⁶¹⁾.
- Tres cortans de blat de moro.

59. Barragà, tela de llana impermeable.

60. Xicres.

61. Sègol.

En la cambra petita que lliura a la sala y trau porta i balcó al ort de dita Rectoria se ha trobat:

- Primo: un llit de peu de gall dins la alcoba ab tres matalassos usats.
- Altre llit de peu de de gall en la saleta de dita cambra ab dos matalassos bons, però petits.
- Quatre coxins los tres de llana y un de pluma.
- Una colcha de indianas molt bona.
- Una petita taula.
- Quatre cadiras de palla usadas.
- Un sant Christo xiquet.
- Un baul molt usat.
- Una cortina partida en dos.
- Una banuba blanca de burró molt usada.

En la cuyna se ha trobat:

- Primo dos cavalls de ferro grossos.
- Un ferro dit tres peus.
- Una pala de ferro usada.
- Unas furquetas, alias torrapà.
- Dos llums
- Unas graellas petitonas.
- Una mitja lluna.
- Una enllardadora.
- Una olla de ferro molt usada ab una llossa de ferro.
- Un perol medianament gran.
- Altre perol petitó.
- Una cassa de aram molt usada ab mànech de ferro.
- Una cassarola gran.
- Altre cassarola petita.
- Un escalfador de aram ab mànech de fusta.
- Un cassó molt usat.
- Una xacolatera ab son mànech usada.
- Un morté de coure xich ab sa ma.
- Un mortaret de pedra.
- Una pastera usada ab son guarniment esto es ab dos sadassos, passadoras, palmell, rahora y escombreta.
- Dos cortans llagum.
- Quatre candalers de llautó dos nous y dos usats.
- Un cossi

- Alguns plats de terra y ollas.
- Un ganivet molt ordinari.
- Una conca de fusta.
- Vint-y-quatre plats de estany bons per la taula.
- Dos platos de estany un poch abansadas.
- Altres dos platos de estany més abansadas.

En la cambra dita de la majordona:

– Primo un llit de peu de gall molt ordinari, ab una màrfega y matalàs molt ordinari.

- Una flasada molt basta.
- Un cabàs de sembrar.
- Una maleta molt usada.
- Una caixa de pi molt ordinària.
- Una buga.⁽⁶²⁾
- Un coba usat.

En la entrada ahont està situada la establa se ha trobat lo matxo ab tots los guarniments de bast, albarda, brida i demés guarniments molt usats.

En lo seller se ha trobat lo següent:

- Primo tres ayxadas.
- Sis forchs de sebas.
- Una archa ab son mitjà sens pany, ni clau.
- Un quarto de tocino.
- Una pastera dolenta dins la qual se ha trobat dos o tres tersas de sagí.
- Unas càrregas per treginar garbas.
- Unas dos corteras de fajol vell poc més o menos.
- Una arca dins la qual se ha trobat un quintà de llana y vint-y-una lliura.

En la cambra del mosso se ha trobat:

- Un llit de peu de gall ab una màrfega y flassada molt usada.
- Una caixa molt usada dins la qual se ha trobat una màrfega buyda.
- Un matalàs molt usat.
- Un coxí ple de llana.
- Una bànova blanca de burró molt usada.
- Tres trallas⁽⁶³⁾ usadas.
- Dos garbells, un dolent y altre bo.
- Una sort de candelas rojas.

62. "Rusc o casera d'abellas" (DCVB, sense documentació).

63. Regnes, corretges de traginer.

En lo seller se ha trobat:

- Primo sis pells de moltó.
- Dos bargas.⁽⁶⁴⁾
- Dos bugas.
- Una gerra de terra.
- Un corta y vuit masurons de mongetas blanques.
- Una archa dolenta ab pany y clau dins la qual se ha trobat mitg quinta de cànam.
- Dotse botas de vi, per lo tocant al Doctor Jacinto Garí.

Actum Villa Massianeti de Cabrenys die vigesima secunda novembris anni Millessimi septingentessimi trigessimi octavi presentibus pro testibus reverendis Francisco Olivet, et Joanne Pages et Llobet, presbiteris in presenti villa residentibus, instantibus, et requirentibus reverendo Doctore Petro Lagrifa presbitero ac beneficiado sedis Gerundae, manumissoire actore, ultimi testamenti quondam doctoris Jacinti Gari presbiteri, ac rectoris, ac praefatae villae de Maçanet de Cabrenys, ac honorabile Francisco Vinyas baiulo, ac conmanumissoire a dicto defuncto electis ac nominatis.

Die vigesima tertia novembris Millessimi septingentessimi trigessimi octavi praesente precone per voca publica villa de Massanet facto, per Joannem Baptistam Carbonell, curritorem, praefatae villae, fuerunt vendita plus offerenti, bona mobilia et supellectilia, quae fuerunt reverendi doctoris Jacinti Gari presbiteri, et Rectoris dictae Villae de Massanet, quae sunt pr ut sequuntur.

– Primo sis cadiras de palla a Pera Bigas, parayre de Massanet per preu una lliura i setse sous.

– *Ítem* a Simon Quintà de Massanet una camisa dolenta per quatre sous.

– *Ítem*, deu canas de tela de llinet al Reverent Josep Pobill, prevere vicari de Agullana a raó de deu sous la cana. 10 lliures, 10 sous.

– *Ítem*, a Joseph Lafló divuit canas de tela de estopa de lli a rahó de sinch sous y onse diners barcelonesos.

– *Ítem*, a Isidro Escribà de Massanet un llansol de lli y borras per catorse sous y hu diner barcelonès

– *Ítem*, un llansol de bri y cànam a Salvador Cortada per una lliura, un sou barcelonès

64. "Intrument per a trencar la canya de cànem i treure'n el bri" (DCVB).

- Ítem, a Geronim Centena, caldarer de Figueras, una camisa dolenta per preu sinch sous barcenonesos.
- Ítem, un llansol de canam a Salvador Cortada per preu quinse sous barcelonesos.
- Ítem, a Martí Vinyas una aixada per set sous barcelonesos.
- Ítem, a Joseph Vilanova, brasser de Darnius, una aixada per quatre sous y hu diner.
- Ítem, a Joseph Lafló, mosso de casa una aixada per preu nou sous y hu diner.
- Ítem, a Geronim Centena, caldarer de Figueras, una cassa per dinou sous y dos diners.
- Ítem, a Martí Vinyas un brazer de aram per preu una lliura, vuit sous barcelonesos.
- Ítem, a Pera Bigas, parayre de Massanet, una cassarola de aram per preu una lliura barcelonesa.
- Ítem, una cassarola petita de aram a Joan Roger per catorse sous y sis.
- Ítem, al Reverent Anton Lavall, paborde del Roure, una payella de aram per onse sous y sis diners barcelonesos.
- Ítem, tres fruiteras de piza, y una plata gran de piza al senyor Joan Roger per quinse sous y sis barcelonesos.
- Ítem, al Reverent Anton Lavall, paborde del Roure, quatre toballons de ginesta y vuit de cànam molt usats per dos lliuras onse sous barcelonesos.
- Ítem, al Reverent Anton Lavall, paborde del Roure, quatre toballolas lllisas per onse sous y hu y una lliura.
- Ítem, al Reverent Anton Lavall, paborde del Roure, tres aixugamans ordinaris per nou sous.
- Ítem, al Reverent Anton Lavall, paborde del Roure, sis tovallons de ginesta molt usats per una lliura sinch sous.
- Ítem, al Reverent Anton Lavall, paborde del Roure, dos tovallons molt dolens per un sou y quatre.
- Ítem, quatre tovallons de cànam a Galdarich Puig , brasser de Massanet, per vuit sous y sis.
- Ítem, dos axugamans molt dolens al dit Anton Alavall, paborde del Roure, per dos sous y dos.
- Ítem, algunas xícaras bonas y dolentas una petita escupidora à difarens personas per sinch sous.
- Ítem, dos estovallas de cànam al reverent Anton Lavall per una lliura vuit sous.

- Ítem, uns calсотets al reverent Anton Lavall per nou sous y vuit.
- Ítem, altres calсотets al reverent Anton Lavall per onse sous.
- Ítem, altres calсотets a Antoni Lluís per set sous y deu.
- Ítem, altres calсотets al reverent Anton Lavall per sinch sous y tres.
- Ítem, unas estovallas dolentasa Joan Baró de Massanet per tres sous y sis.
- Ítem, unas estovallas de borras al reverent Anton Lavall per onse sous y tres.
- Ítem, a Joseph Lafló, mosso de casa, unas estovallas de borras per nou sous.
- Ítem, unas estoballas de borras a Pera Martí per nou sous y sis.

Actum Massianeti die vigessima tertia novembris anni Millessimi Septingentessimi trigessimi octavi, testes Antonius Sagner, agricola, et Paulus Escofet, mulio, presentis villae, sic requirente, et relationem faciente Baptista Carbonell, curritore praesentis villae.

Die vigessima quarta praedictorum mensis, et anni fuerunt pariter vendita bona et supellectilia praefati quondam Doctoris Jacinti Garí in hunc qui sequitur modum.

- Primo una colcha bona de indians a Jacinto Grau de Vich perd deu lliuras.
- Ítem, sexanta lliuras de lli en floca⁽⁶⁵⁾ a Batista Carbonell a rahó de tres sous barcelonesos per lliura.
- Ítem, quatre robas vint-y-una lliura de llana a Pera Bigas, parayre de Massanet a rahó de deu lliuras barceloneses per quintà.
- Ítem, tres llansols a Ignès Dapes habitant en Cammany per una lliura vuit sous quiscun.
- Ítem, a Maria Coll de la Mata una colcha de indiana molt usada per quatre lliuras.
- Ítem, a Maria Coll de la Mata un llansol de tel molt dolent per deu sous.
- Ítem, un cobrallit de indiana simple al doctor Miquel Visern per una lliura vuit sous.
- Ítem, una màrfega à Pera Martí per divuit sous.
- Ítem, a Maria Coll de la Mata altre llançol molt petit y ordinari per una lliura quatre sous.

65. Floc.

- *Ítem*, a Maria Coll de la Mata mitg quintà de cànam a rahó de sis lliuras, deu sous lo quintà.
- *Ítem*, sinch camisas dolentas a dita Maria Coll de la Mata per quatre sous y sis quiscuna.
- *Ítem*, un llibre en quart de la vida de Sant Francisco Xavier al senyor Joan Roger per vuit sous.
- *Ítem*, al reverent Andreu Clerch, reverent de Agullana, dos matelassos petits, las telas bonas per sinch lliuras deu sous quiscun.
- *Ítem*, al mateix Andreu Clerch los quatre tomos de fra Llench: *Obras Morals* per quatre lliuras deu sous.
- *Ítem*, al mateix Andreu Clerch una capa de boret⁽⁶⁶⁾ aforrada de estamena molt usada per sinch lliuras barceloneses.
- *Ítem*, los quatre tomos de Señeri intitulats: *Christiano instruido en su Ley* al reverent Francisco Visern per dos lliuras -vuit sous.
- *Ítem*, al mateix Francisco Visern: *El Cura Instruido* del mateix P. Señeri per dotse sous barcelonesos.
- *Ítem*, un Tomo de *Sermons* son Autor Joseph Plens per lo mateix Francisco Visern per catorse sous.
- *Ítem*, lo tomo de Gavanto de *Rúbricas* al mateix Francisco Visern per dos lliuras dos sous.
- *Ítem*, al Doctor Miquel Visern de Sant Llorens de la Muga sis cadiras de palla usades per sinch sous y sis barcelonseos quiscuna.
- *Ítem*, dos cuadros de Jesús y Maria ab guarnicions doradas molt usats a Martí Vinyas, adroguer de Massanet per dos lliuras setse sous.
- *Ítem*, sis cadiras negras de tizora molt usades a Francisco Visern, reverent dels Horts per quinse sous barceloneses quiscuna.
- *Ítem*, una vanota⁽⁶⁷⁾ de borró molt basta y grosera usada al Pare Elias Bassas, religiós carmelita per divuit sous.
- *Ítem*, a Francisco Lagrifa, sabater de Darnius, un llançol de bri de cànam usat per preu dos lliuras dotse sous barcelonesos.
- *Ítem*, un perol xic de aram ab sa ança de ferro a Catharina Coderch per preu dos lliuras dotse sous barcelonsos
- *Ítem*, a Geronim Puigagut, cirurgià de Darnius, mitg quintà de cànam molt grosser a rahó de sis lliuras barceloneses per quintà, val tres lliuras.

66. Classe de tela. Mot documentat al DCVB (1754).

67. Pejoratiu de vànova.

– Dende lo dia vint y tres novembre de mil set-cens trenta-vuit fins als vint y vuit de dits, se han venut a difarens particulars de la vila de Massanet a cortans y mitjas corteras y mits cortans la quantitat de vint corteras y un cortà de segla⁽⁶⁸⁾, que és tota la quantitat que li ha tocat, al quondam Doctor Garí; avent satisfet ab es gènere la cibada, y ordi consumida en temps del dit Doctor Garí y queda igual ab lo successor; se ha venut la segla a rahó de dos lliuras, sinc sous barcelonesos la quartera, y així importa tota junta quaranta y sinch lliuras onse sous y tres.

Die trigessima praedictorum mensis, et anni, praedictum encantum continuandum, fuerunt quoque vendita bona mobilia praefati reverendis Jacinti Gari in hunc qui sequitur modum.

– Primo dos cadiras de palla al reverent Antoni Lavall per dotse sous barcelonesos

– *Ítem*, sis pells de moltó a Joan Sucedas de Massanet per divuit sous.

– *Ítem*, al Reverent Antoni Lavall un llançol per una lliura, vuit sous.

– *Ítem*, altre llançol dolent al dit Antoni Lavall per diset sous.

– *Ítem*, dos camisas molt usadas al Reverent Antoni Lavall per una lliura dos sous y hu.

– *Ítem*, altre llançol de bri molt usat a dit Antoni Lavall per una lliura deu sous y set.

– *Ítem*, a Joan Mas un garbell per tres sous y sis barcelonesos.

– *Ítem*, altre garbell al senyor Joan Roger per un sou y tres.

– *Ítem*, altre garbell a Pera Bigas per dos sous y sis.

– *Ítem*, unas estovallas de ginesta crua molt usadas a Antoni Lavall, pabordra del Roura per una lliura un sou.

– *Ítem*, una jaqueta de bazí⁽⁶⁹⁾ usada a dit Antoní Lavall per catorse sous.

– *Ítem*, dos toballons dolens de ginesta per dotse sous y sis a Francisco Viñas.

– *Ítem*, una flassada blanca molt usada a Thomas Vilanoba per dos lliuras vuit sous y hu.

– *Ítem*, dos coixineras usadas a Simon Quintà per deu sous y hu.

– *Ítem*, quatre coixineras de bri⁽⁷⁰⁾ usadas a Simon Quintà per una lliura dos sous y deu.

68. Dialectalisme per “sègol”.

69. Basí.

70. “Teixit fet de la pura fibra del lli” (DCVB).

- *Ítem*, un cossi medià a Francisco Verdetís per dotse sous barcelonesos.
- *Ítem*, tres coxineras de bri usadas a dit Lavall, pabordre del Roure, per qinse sous y dos.
- *Ítem*, una flasada a Joan Mas, parayre, per dos lliuras y un diner.
- *Ítem*, una camisa dolenta per sinch sous a Ventura Quera.
- *Ítem*, unas estovallas de borras a dit Lavall per dinou sous.
- *Ítem*, unas estovallas de dit Lavall per qinse sous y hu.
- *Ítem*, una cortina molt usada a Simon Quintà per dotse sous y dos.
- *Ítem*, altre cortina molt usada a Pera Bigas per dotse sous y hu.
- *Ítem*, altre cortina a Simon Quintà per setse sous y quatre.
- *Ítem*, un llançol molt usat de bri a Simon Quintà per una lliura dos sous y nou.
- *Ítem*, una tovallola de ginesta à Geronim Vim per set sous.
- *Ítem*, una vanova de borro usada a Simon Quintà per quatre lliuras barceloneses.
- *Ítem*, a Anton Lavall un llançol de borras per divuit sous.
- *Ítem*, una coxinera molt usada a dit Anton Lavall per sis sous.
- *Ítem*, altre llançol de borras a dit Lavall per una lliura.
- *Ítem*, a Joan Mas una tovallola, per deu sous y onse.
- *Ítem*, a Martí Viñas un parell de Mitxas per sinch sous.
- *Ítem*, altre parell de mitxas a Pau Puigagut per sinch sous.
- *Ítem*, altre parell de mitxas a Pau Puigagut per set sous.
- *Ítem*, altre parell de mitxas a dit Anton Lavall per sinch sous y hu.
- *Ítem*, altre parell de mitxas a dit Lavall per tres sous, y set.
- *Ítem*, a Joan Mas una toballola per vuit sous.
- *Ítem*, altre toballola a Pera Bigas per deu sous y sis.
- *Ítem*, una bacina de afaitar de piza al Reverent Anton Lavall per set sous y hu.
- *Ítem*, una bacina y jarro a Martí Viñas per catorse sous.
- *Ítem*, a Joan Roger una toballola per vuit sous y quatre.
- *Ítem*, altre toballola a Simon Quintà per set sous y tres.
- *Ítem*, altre toballola a Simon Quintà per nou sous y hu.
- *Ítem*, altre toballola a Pera Bigas per nou sous y dos.
- *Ítem*, una camiza dolenta a Geronim Vim per sinch sous.
- *Ítem*, altre toballola a Pera Bigas per nou sous.
- Altre toballola a dit Lavall per vuit sous.

- Ítem, una llaçol a Francisco Viernes per divuit sous y sinch.
- Ítem, un llaçol de borras a Gerronim Vim per divuit sous.
- Ítem, al senyor Joan Roger un canti de bidra per un sou.
- Ítem, dos beyras a dit Roger per un sou.
- Ítem, un llaçol de borras a Geronim Vim per setse sous.
- Ítem, dos forchs de cebas per nou sous, una cortina vermella de la sala.
- Ítem, un parell de candeleros de llautó al reverent Joan Viñas, canonge de Lladó per divuit sous.
- Ítem, una flasada a Maria Clavell molt usada una lliura deu sous.
- Ítem, una màrrega petita dolenta a dita Maria Clavell per nou sous.
- Ítem, un llibre intitulat *Compendi de Barcia* al reverent Agustí Mas, Reverent de Darnius per nou sous.
- Ítem, quatre pars de breviaris grans al mateix reverent Agustí Mas per vuit lliuras barceloneses.
- Ítem, una taula usada partida en dos mitjas taulas de noguer al dit reverent Agustí Mas, reverent de Darnius per dos lliuras sinch sous.
- Ítem, una cortina molt ordinària blanca al pare Elías Bassas per vuit sous.
- Ítem, dos cortinas una simple y altre partida en dos de bayeta molt usada a Maria Clavell per una lliura setse sous.
- Ítem, altre cortina vermella de bayeta molt usada a Francisco Viñas per preu dotse sous.
- Ítem, un matalàs de llana a Francisco Lagrifa, sabater de Darnius per quatre lliuras barceloneses.
- Ítem, una albarda del matxo usada a Francisco Viñas, batlle de Massanet per una lliura, setse sous.
- Ítem, una sobreropa de paño negra molt dolenta a Tereza Castells per una lliura setse sous.
- Ítem, dos cadiras de palla al pare Elias Bassas, religiós carmelita per dotse sous.
- Ítem, dos llums molt usats al reverent Francisco Visern per sis sous.
- Ítem, dos candeleros de llautó al Doctor Antoni Coderch, metge de Massanet per quatre sous.
- Ítem, per tres corteras, un cortà de fajol venut a Francisco Viñas a rahó de una lliura quatre sous barcelonseos, val tres lliuras divuit sous.

Haec sunt bona mobilia, et supellectilia quae fuerunt reverendi quondam doctoris Jacinti Gari, presbiteri, et rectoris de Massanet de Cabrenys vendita publice per Baptistam Carbonell curritorem praefatae villae de Massanet requirente, ut actum conficiatur presentibus pro testibus Petro Bigas, paratore, et Joanne Roger presentis villae de Massanet, et me Francisco Visern, presbitero, rectore Sancti Christophori dels Hors, economo praefatae ecclesiae Sancti Martini de Massanet.

Total de l'encant 257 lliures, 10 sous, 7 diners.⁽⁷¹⁾

71. En la darrere pàgina de l'inventari, es veu una marca d'aigua al paper, en sentit vertical, al mig, que diu: BADIA.